

Ινστιτούτο Εργασίας Γ.Σ.Ε.Ε.

Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων

Η κρίση κόστους ζωής στην Ελλάδα

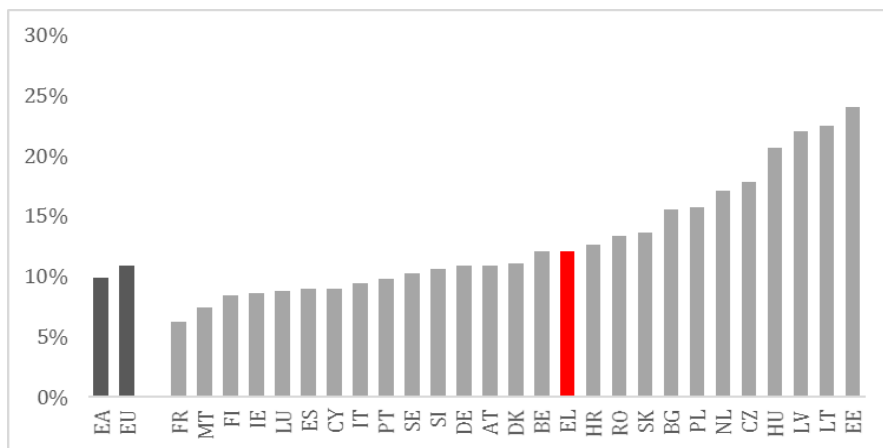
1. Εισαγωγή

Μια από τις βασικές συνέπειες της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία είναι η γεωπολιτική ανάδειξη των αδυναμιών των παγκόσμιων συστημάτων τροφίμων και ενέργειας, που αποτελούν την κύρια αιτία της πυροδότησης της τρέχουσας κρίσης κόστους ζωής στην ΕΕ και στη χώρα μας. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η κρίση αυτή ακολουθεί την πανδημική κρίση και αλληλεπιδρά με αυτή –στην περίπτωση της Ελλάδας αλληλεπιδρά και με τις συνέπειες της κρίσης χρέους της δεκαετίας του 2010– επιδεινώνοντας περαιτέρω την εισοδηματική και εργασιακή επισφάλεια και το, ήδη υποβαθμισμένο, βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων, των συνταξιούχων και άλλων ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Επιπλέον, οι κρίσεις αυτές εξελίσσονται παράλληλα με την επιταχυνόμενη κλιματική κρίση δημιουργώντας ένα σύνθετο παζλ προκλήσεων και δυσμενών επιπτώσεων στις εθνικές οικονομίες και τις κοινωνίες, ειδικά για χώρες, όπως η Ελλάδα, οι οποίες έχουν περιορισμένο δημοσιονομικό χώρο όσον αφορά τις επιλογές διαχείρισής τους.

2. Η εξέλιξη της ακρίβειας

Η πορεία του πληθωρισμού αποτελεί πλέον την πιο σημαντική εστία αστάθειας της ελληνικής οικονομίας με σοβαρές κοινωνικές συνέπειες. Ενδογενείς και εξωγενείς αιτίες τροφοδοτούν την κλιμάκωση του πληθωρισμού αυξάνοντας την αβεβαιότητα των προοπτικών της οικονομίας και επιδεινώνοντας τις συνθήκες διαβίωσης. Τον Σεπτέμβριο ο πληθωρισμός στην ΕΕ ανήλθε σε 10,9% από 10,1% τον Αύγουστο, με μεγάλες ωστόσο διαφορές στις αυξήσεις των τιμών στα κράτη-μέλη (Διάγραμμα 1). Στην Ελλάδα σημειώθηκε αύξηση από 11,2% τον Αύγουστο σε 12,1% τον Σεπτέμβριο, γεγονός που αναδεικνύει την ανάγκη άμεσων και αποτελεσματικών παρεμβάσεων αναχαίτισής του.

Διάγραμμα 1: Πληθωρισμός στην ΕΕ (ετήσια ποσοστιαία [%] μεταβολή του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, Σεπτέμβριος 2022, 2015=100)

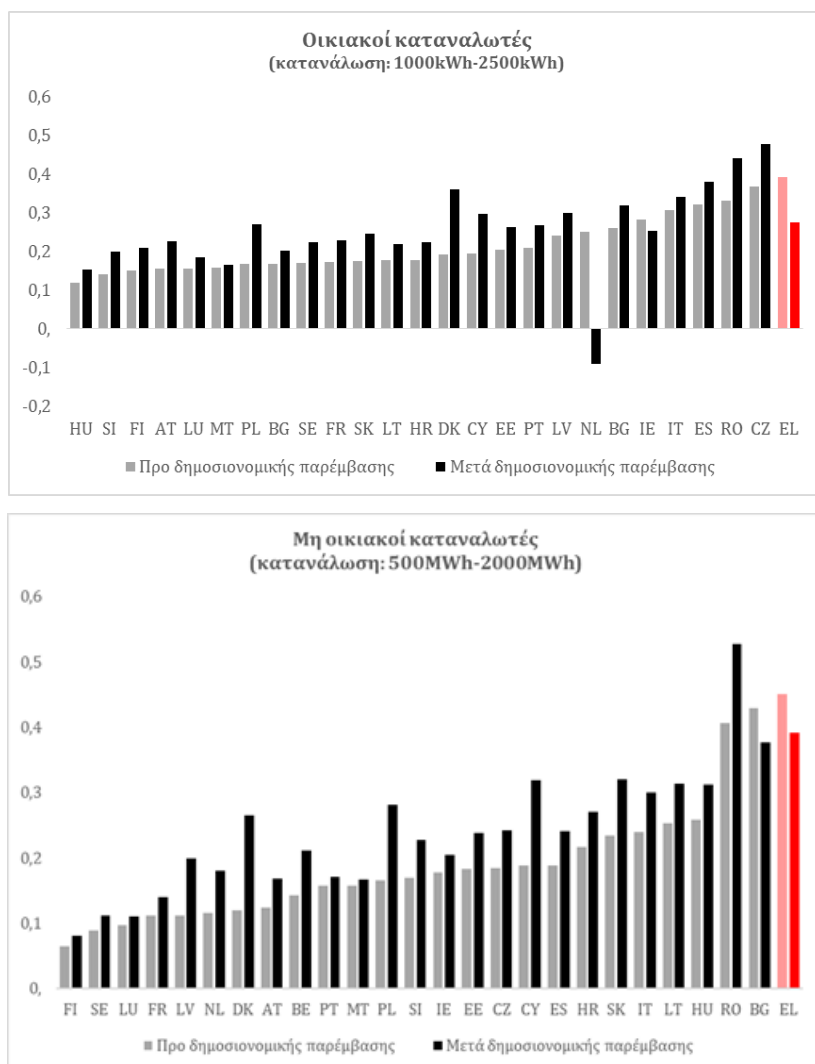
Πηγή: Eurostat

Η κλιμάκωση του πληθωρισμού προέρχεται σε μεγάλο βαθμό από την ενεργειακή κρίση και τον πληθωρισμό ενέργειας, καθώς επίσης και από την οριζόντια διάχυσή του στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας. Στο Διάγραμμα 2 παρατηρούμε πώς διαμορφώθηκαν οι σχετικές τιμές ηλεκτρικού ρεύματος για οικιακούς και μη οικιακούς καταναλωτές το α' εξάμηνο στην ΕΕ. Για λόγους σύγκρισης οι τιμές παρουσιάζονται σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, αν και ειδικά σε ό,τι αφορά την Ελλάδα, η εικόνα δεν διαφέρει ιδιαίτερα από όταν οι τιμές είναι εκφρασμένες σε ευρώ. Τόσο όσον αφορά τους οικιακούς καταναλωτές όσο και τους μη οικιακούς, η Ελλάδα κατέγραψε τις υψηλότερες προ δημοσιονομικής παρέμβασης τιμές στην ΕΕ. Η τιμή μετά τη δημοσιονομική παρέμβαση παραμένει υψηλή στην περίπτωση των μη οικιακών καταναλωτών. Η υψηλή τιμή της ενέργειας στην Ελλάδα οφείλεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στις αγοραίες ιδιαιτερότητες του ελληνικού χρηματιστηρίου ενέργειας και στη βαρύτητα του φυσικού αερίου¹ για την τελική διαμόρφωση της τιμής της ενέργειας και στα πολύ υψηλά ενδιάμεσα κόστη.²

¹ Το 2021 η Ελλάδα είχε το 6ο υψηλότερο μερίδιο φυσικού αερίου στην ΕΕ (βλ. <https://ourworldindata.org/grapher/share-electricity-gas?region=Europe>), ενώ το 2020 η Ελλάδα είχε τη μεγαλύτερη εξάρτηση από εισαγόμενο φυσικό αέριο στην ΕΕ (βλ. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NRG_IND_ID_custom_3637715/default/bar?lang=en).

² Σύμφωνα με τον Οργανισμό Συνεργασίας των Ρυθμιστών Ενέργειας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ACER), το 2021 η Ελλάδα είχε το τρίτο υψηλότερο κόστος διανομής φυσικού αερίου στην ΕΕ, ύστερα από την Πορτογαλία και τη Σλοβακία, και οι Έλληνες πάροχοι

Διάγραμμα 2: Τιμή ηλεκτρικού ρεύματος για οικιακούς και μη οικιακούς καταναλωτές (μονάδες αγοραστικής δύναμης ανά kWh, ΕΕ, α' εξάμηνο 2022)

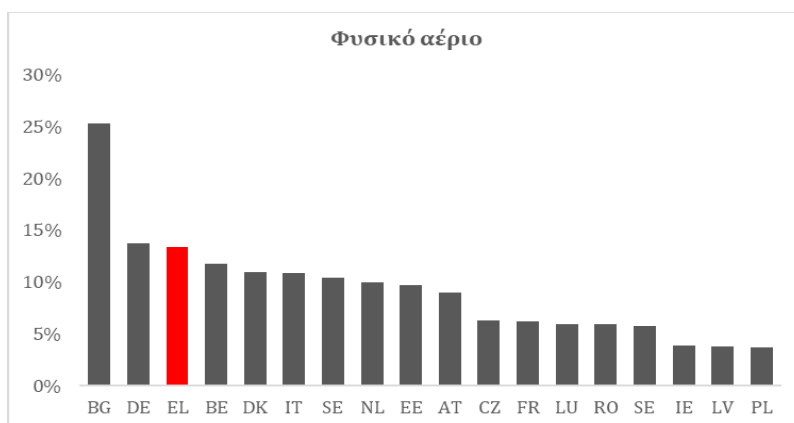
Πηγή: Eurostat

Σημείωση: Η τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος πριν και μετά τη δημοσιονομική παρέμβαση.

φυσικού αερίου διατήρησαν το δεύτερο υψηλότερο περιθώριο κέρδους στην Ευρώπη. Βλ. ACER-CEER (2022). *Annual Report on the Results of Monitoring the Internal Electricity and Natural Gas Markets in 2021. Energy Retail and Consumer Protection Volume*, Brussels: EU Agency for the Cooperation of Energy Regulators and Council of European Energy Regulators, October.

Το Διάγραμμα 3 παρουσιάζει το ποσοστό του μηνιαίου λογαριασμού ηλεκτρικού ρεύματος και φυσικού αερίου στο προσαρμοσμένο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών το α' εξάμηνο του 2022. Παρατηρούμε ότι η Ελλάδα είχε τη δεύτερη χειρότερη επίδοση στην ΕΕ όσον αφορά την επιβάρυνση των νοικοκυριών, που ξεπερνούσε το 6% του μηνιαίου διαθέσιμου εισοδήματος σε μονάδες αγοραστικής δύναμης.

Διάγραμμα 3: Μηνιαίοι λογαριασμοί ηλεκτρικού ρεύματος και φυσικού αερίου ως ποσοστό (%) του προσαρμοσμένου διαθέσιμου εισοδήματος (μονάδες αγοραστικής δύναμης, ΕΕ, α' εξάμηνο 2022)

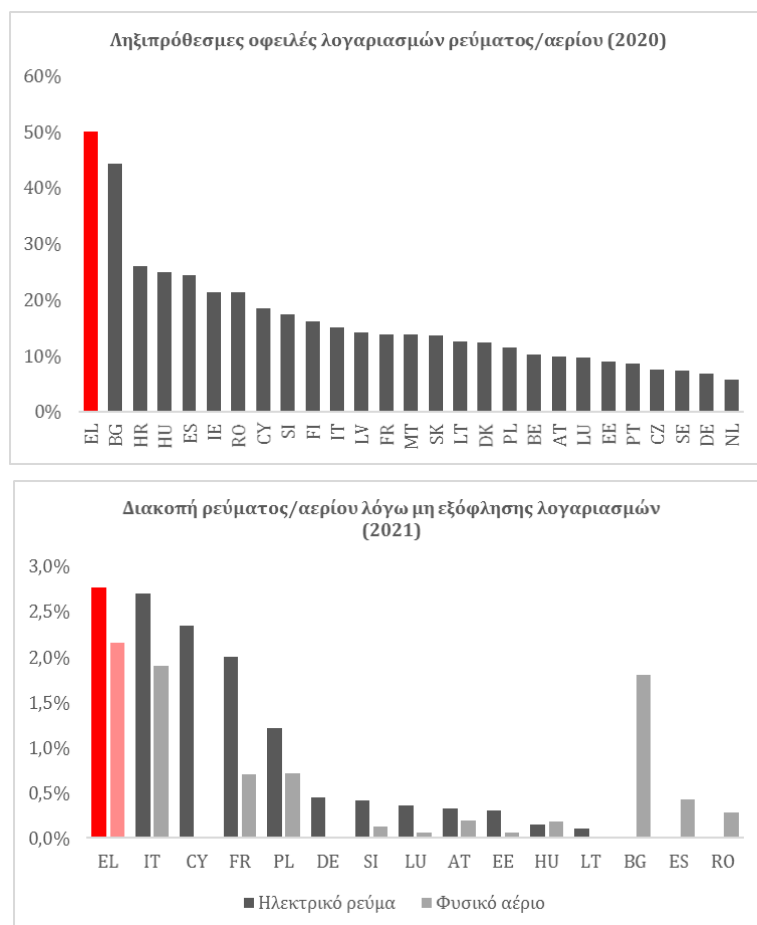
Πηγή: ACER-CEER (2022)

Σημείωση: Οι λογαριασμοί έχουν υπολογιστεί με βάση τη μέση δαπάνη στις πρωτεύουσες των κρατών-μελών.

Όσον αφορά την αντίστοιχη επιβάρυνση από τον μηνιαίο λογαριασμό φυσικού αερίου, η Ελλάδα κατέγραψε την τρίτη χειρότερη επίδοση στην ΕΕ, με το κόστος να είναι πολύ υψηλότερο σε σχέση με το διαθέσιμο εισόδημα (13,4% σε μονάδες αγοραστικής δύναμης).

Η συγκριτικά μεγάλη αυτή επιβάρυνση από το κόστος της ενέργειας πραγματοποιείται σε μια περίοδο κατά την οποία η οικονομική κατάσταση μεγάλης μερίδας των νοικοκυριών στην Ελλάδα είναι ήδη πολύ δύσκολη. Ειδικότερα, το 2020 η χώρα μας είχε το μεγαλύτερο ποσοστό νοικοκυριών στην ΕΕ με ληξιπρόθεσμες οφειλές ηλεκτρικού ρεύματος και φυσικού αερίου, ενώ το 2021 είχε το υψηλότερο ποσοστό νοικοκυριών των οποίων διακόπηκε η παροχή ρεύματος και αερίου λόγω μη εξόφλησης λογαριασμών (Διάγραμμα 4). Δεδομένου ότι το κύμα ακρίβειας εντείνεται διαρκώς το 2022, η εκτίμησή μας είναι ότι η κατάσταση όσον αφορά τις ληξιπρόθεσμες οφειλές και την αδυναμία εξόφλησης λογαριασμών είναι πιθανό να έχει επιδεινωθεί περαιτέρω. Γι' αυτόν τον λόγο η εξασφάλιση ενέργειας για τα φτωχότερα νοικοκυριά, που αντιμετωπίζουν δυσκολία στην εξόφληση των αυξημένων λογαριασμών, κρίνεται απολύτως αναγκαία.

Διάγραμμα 4: Ποσοστό νοικοκυριών με ληξιπρόθεσμες οφειλές ηλεκτρικού ρεύματος/φυσικού αερίου και με διακοπή ηλεκτρικού ρεύματος/φυσικού αερίου λόγω μη εξόφλησης λογαριασμών (ΕΕ)

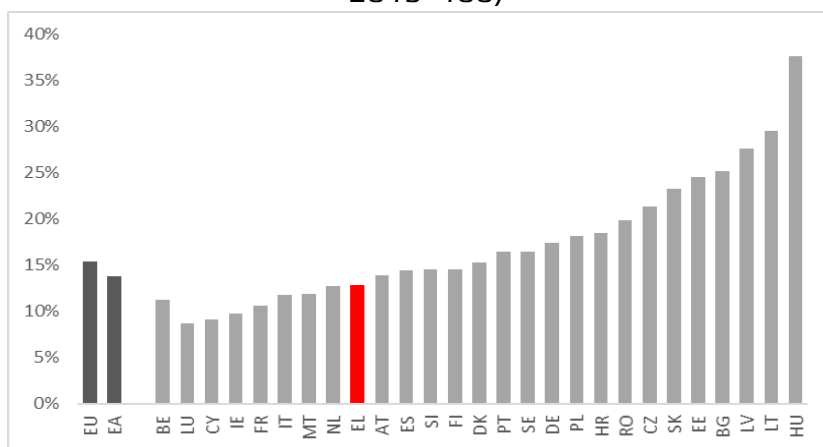

Πηγή: ACER-CEER (2022)

Από τα παραπάνω ευρήματα προκύπτει ότι οι παρεμβάσεις του κράτους στην τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος και η επιδότηση των λογαριασμών περιορίζουν, αλλά δεν αντιμετωπίζουν την κρίση κόστους ζωής. Το πρόβλημα στη χώρα μας εντοπίζεται στον συνδυασμό της πολύ υψηλής αρχικής τιμής της ενέργειας και στα χαμηλά εισοδήματα των νοικοκυριών, τα οποία βλέπουν την αγοραστική τους δύναμη και το βιοτικό τους επίπεδο να συρρικνώνονται διαρκώς. Ταυτόχρονα, οι επιχειρήσεις και ο παραγωγικός τομέας της χώρας έχει πολύ υψηλό ενεργειακό κόστος, το οποίο μετακυλιέται στις τιμές και στους καταναλωτές, επηρεάζοντας οριζόντια την πληθωριστική έξαρση στην οικονομία και βέβαια την ανταγωνιστικότητά της και την κοινωνική συνοχή.

Το Διάγραμμα 5 παρουσιάζει τον πληθωρισμό στα είδη διατροφής και στα μη αλκοολούχα ποτά στην ΕΕ τον Σεπτέμβριο. Παρατηρούμε ότι στην Ελλάδα ήταν 12,8%, λίγο κάτω από τον αντίστοιχο της Ευρωζώνης (13,8%), που την κατατάσσει στη 19η θέση στον πληθωρισμό στα είδη διατροφής. Αν στα δεδομένα αυτά προσθέσουμε: α) ότι το παραγωγικό σύστημα της χώρας μας είναι εξαρτημένο σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις εισαγωγές ενδιάμεσων και τελικών αγαθών, και συνεπώς είναι ευάλωτο στον εισαγόμενο πληθωρισμό, β) τις κερδοσκοπικές επιχειρηματικές συμπεριφορές και γ) τις αδυναμίες των δημόσιων μηχανισμών ελέγχου των τιμών και των περιθωρίων κέρδους, η αντιμετώπιση της κρίσης του κόστους ζωής στην Ελλάδα προϋποθέτει σύνθετες παρεμβάσεις σε βασικά υποσυστήματα της οικονομίας και στην ασκούμενη οικονομική και κοινωνική πολιτική.

Διάγραμμα 5: Πληθωρισμός στα είδη διατροφής και στα μη αλκοολούχα ποτά (ΕΕ, ετήσια ποσοστιαία [%] μεταβολή Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, Σεπτέμβριος 2022, 2015=100)

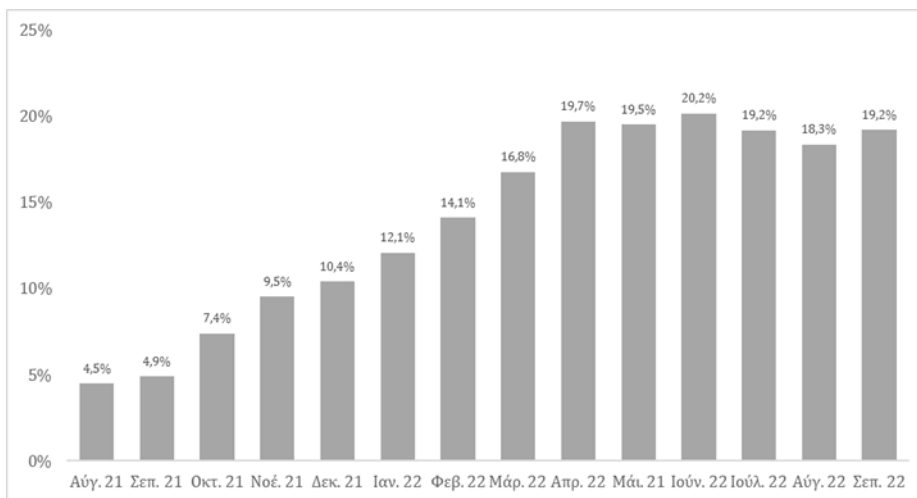

Πηγή: Eurostat

3. Η απώλεια της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων

Το κύμα της ακρίβειας στην ενέργεια και σε βασικά προϊόντα επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις στην αγοραστική δύναμη των μισθωτών και στο βιοτικό τους επίπεδο. Στο Διάγραμμα 6 παρατηρούμε ότι από τον Απρίλιο του 2022 και ύστερα η απώλεια της αγοραστικής δύναμης του κατώτατου μισθού στην Ελλάδα κυμαίνεται γύρω στο 19%. Δεδομένου ότι το ύψος του κατώτατου μισθού στη χώρα μας είναι κάτω από το επίπεδο της αξιοπρεπούς διαβίωσης, γίνεται αντιληπτό ότι η ακρίβεια έχει συρρικνώσει το βιοτικό επίπεδο των μισθωτών και των οικογενειών τους. Οι συνθήκες διαβίωσης είναι χειρότερες για εκείνους που εργάζονται με άτυπες μορφές εργασίας λόγω της δυσανάλογης επίδρασης της ακρίβειας στα χαμηλά εισοδήματα. Μια επιπλέον αρνητική επίδραση της μείωσης της αγοραστικής δύναμης αφορά τη δυναμική της κατανάλωσης και της μεγέθυνσης. Η ελληνική οικονομία ουσιαστικά εισέρχεται σε μια περίοδο εξασθένησης του βασικού ενδογενούς προσδιοριστικού παράγοντα της σταθερότητας και της δυναμικής της.

Διάγραμμα 6: Απώλεια αγοραστικής δύναμης του κατώτατου μισθού (Αύγουστος 2021-Σεπτέμβριος 2022)

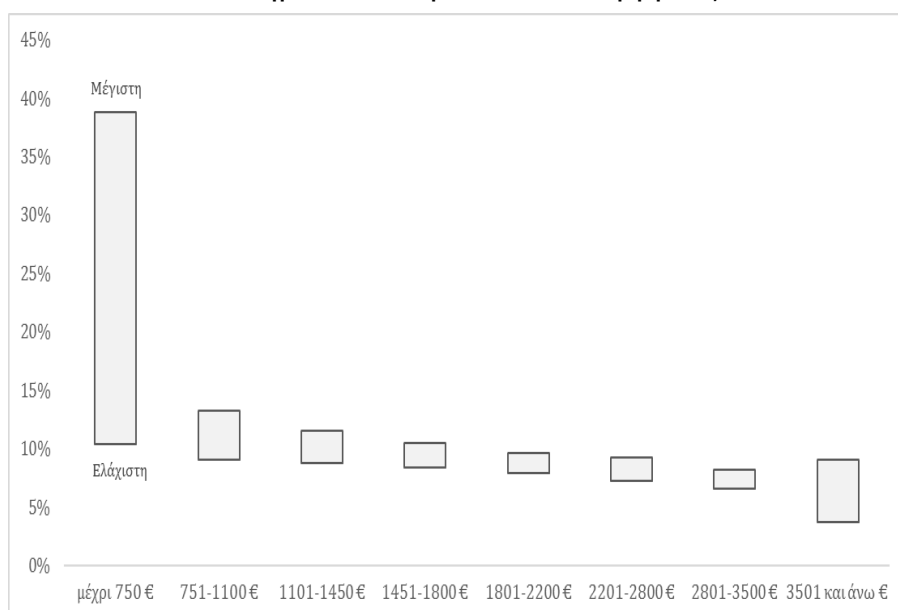

Πηγή: Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών (επεξεργασία INE ΓΣΕΕ)

Σημείωση: Ο υπολογισμός της απώλειας αγοραστικής δύναμης έναντι ενός μέσου επιπέδου κατανάλωσης έγινε με τη χρήση των επικαιροποιημένων στοιχείων της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών για το 2021.

Η ασύμμετρη επίδραση της ακρίβειας γίνεται εμφανής στο Διάγραμμα 7, το οποίο παρουσιάζει την απώλεια αγοραστικής δύναμης ανά εισοδηματικό κλιμάκιο. Ο συνδυασμός αύξησης των τιμών κυρίως σε βασικά αγαθά, όπως είναι η ενέργεια και τα τρόφιμα, και τα πολύ χαμηλά εισοδήματα εκτινάσσουν την απώλεια αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών με μηνιαίο εισόδημα χαμηλότερο των 750 ευρώ έως και 40%. Στο αμέσως επόμενο εισοδηματικό κλιμάκιο (751-1.100 ευρώ) η απώλεια αγοραστικής δύναμης είναι υψηλή (9% έως 14%) αλλά σημαντικά πιο περιορισμένη σε σχέση με το φτωχότερο εισοδηματικό κλιμάκιο, παρ' ότι η μέση κατανάλωση είναι αρκετά υψηλότερη. Στα υπόλοιπα εισοδηματικά κλιμάκια η απώλεια αγοραστικής δύναμης είναι χαμηλότερη του 11% και μειώνεται όσο αυξάνεται το επίπεδο του εισοδήματος. Εξαιρεση αποτελούν τα μηνιαία εισοδήματα που είναι μεγαλύτερα των 3.500 ευρώ, των οποίων η απώλεια αγοραστικής δύναμης μπορεί και να ξεπερνάει την αντίστοιχη του αμέσως προηγούμενου κλιμακίου (2.801-3.500 ευρώ), επειδή η κατανάλωση στο υψηλότερο κλιμάκιο είναι πολύ μεγαλύτερη του προηγούμενου. Σε κάθε περίπτωση, οι διαφορές στην απώλεια αγοραστικής δύναμης αποκαλύπτουν με emphaticό τρόπο την άνιση επιβάρυνση που υφίστανται τα φτωχότερα στρώματα του πληθυσμού.

Διάγραμμα 7: Απώλεια αγοραστικής δύναμης ανά εισοδηματικό κλιμάκιο (Σεπτέμβριος 2022)

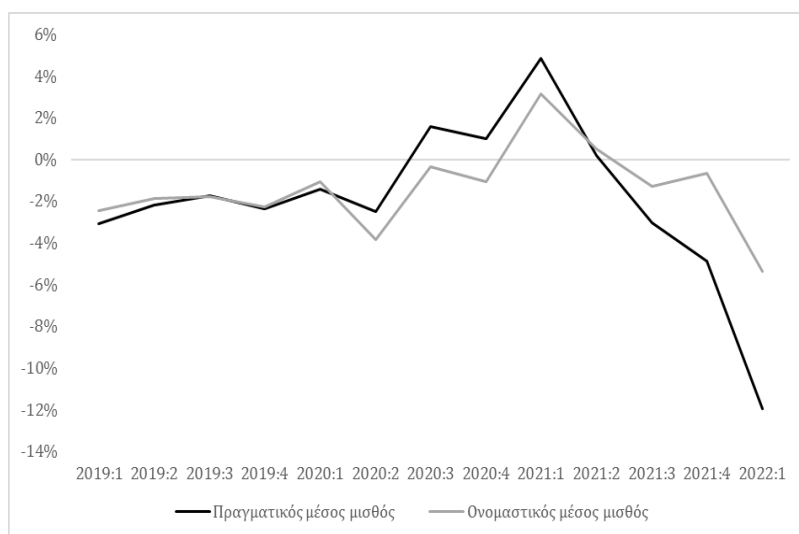

Πηγή: Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών (επεξεργασία INE ΓΣΕΕ)

Αξιοσημείωτη είναι και η συμπεριφορά του μέσου μισθού, ο οποίος μειώνεται τόσο σε ονομαστικούς όσο και σε πραγματικούς όρους. Το α' τρίμηνο του 2022, ο ονομαστικός μέσος μισθός μειώθηκε κατά περίπου 4,5%, ενώ η μείωση του πραγματικού μέσου μισθού άγγιξε το 12% (Διάγραμμα 8). Σαφώς, τα ευρήματα αυτά αποτελούν ένδειξη της αρνητικής μεταβολής των εισοδημάτων και ως έναν βαθμό της αύξησης της απασχόλησης στα χαμηλά μισθολογικά κλιμάκια, που μειώνει τον μέσο μισθό. Σε κάθε περίπτωση, η μείωση του μέσου μισθού εξασθενεί τη ροπή της κοινωνίας προς κατανάλωση και αναδεικνύει το χαμηλό επίπεδο προστασίας της εργασίας από συλλογικές συμβάσεις εργασίας και την υποβάθμιση της ευημερίας των εργαζομένων.

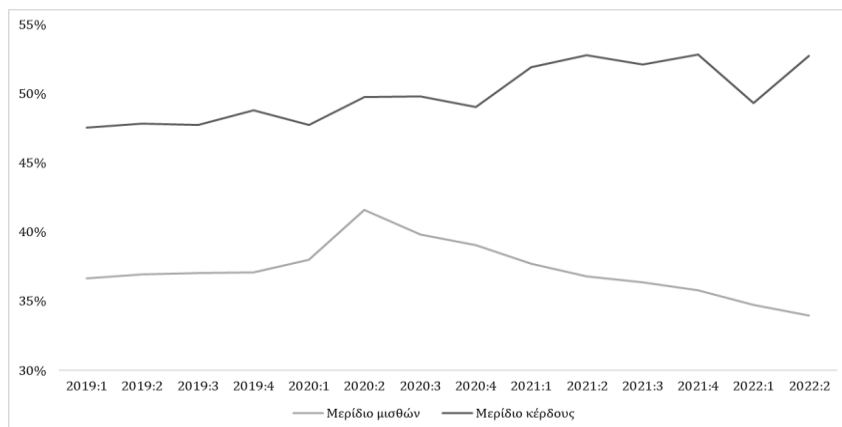
Διάγραμμα 8: Ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ονομαστικού και του πραγματικού μέσου μισθού (2019:1-2022:1, σταθερές τιμές 2015)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (επεξεργασία INE ΓΣΕΕ)
Σημείωση: Μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία.

Ο συνδυασμός της πραγματικής μείωσης των μισθών και της σχετικής στασιμότητας της απασχόλησης μεταβάλλει τη διανομή του εισοδήματος σε βάρος της εργασίας. Το Διάγραμμα 9 αποτυπώνει την πτωτική τάση του μεριδίου των μισθών στο εθνικό εισόδημα και την αντίστοιχη αυξητική πορεία του μεριδίου του κέρδους μετά το 2019. Με εξαίρεση το β' τρίμηνο του 2020, το μερίδιο των μισθών μειώνεται σταθερά πριν την εμφάνιση του πληθωρισμού. Αντιθέτως, από το α' τρίμηνο του 2020 κι ύστερα το μερίδιο του κέρδους αυξάνεται σταθερά, παρά τις όποιες πρόσκαιρες διακυμάνσεις. Η τάση αυτή στη διανομή του εισοδήματος αναδεικνύει την όξυνση της ανισότητας στην κατανομή της ευημερίας και τις επισφαλείς συνθήκες στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα.

Διάγραμμα 9: Μερίδια μισθών και κερδών στο ΑΕΠ (2019:1-2022:1)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (επεξεργασία INE ΓΣΕΕ)

Σημείωση: Στοιχεία με εποχική διόρθωση.

4. Αύξηση των ανισοτήτων

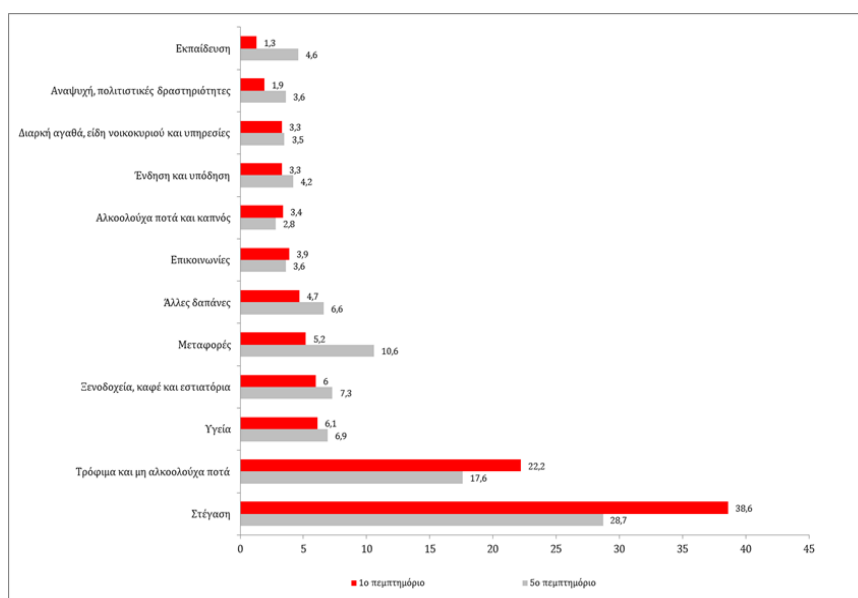
Η ακρίβεια έχει ασύμμετρες επιπτώσεις στο βιοτικό επίπεδο των νοικοκυριών, επειδή η ποσότητα και η σύνθεση των αγαθών και των υπηρεσιών που καταναλώνουν διαφέρουν ανάλογα με το εισόδημά τους. Το Διάγραμμα 10 μάς δείχνει πώς κατανέμουν τα νοικοκυριά που ανήκουν στο 1ο πιο φτωχό και στο 5ο πιο πλούσιο εισοδηματικό πεμπτημόριο τη συνολική τους καταναλωτική δαπάνη.³ Από τα στοιχεία παρατηρείται μια αξιοσημείωτη διαφοροποίηση της διάρθρωσης της δαπάνης μεταξύ των νοικοκυριών ανάλογα με τα αγαθά και οι υπηρεσίες που καταναλώνουν είναι πρώτης ανάγκης ή όχι. Ειδικότερα, όσον αφορά τα νοικοκυριά που ανήκουν στο 1ο εισοδηματικό πεμπτημόριο, οι δαπάνες στην ομάδα «στέγαση» αντιπροσωπεύουν το 38,6% της συνολικής κατανάλωσής τους, έναντι 28,7% των πλουσιότερων νοικοκυριών. Αντίστοιχα, οι δαπάνες στην ομάδα «τρόφιμα και μη αλκοολούχα ποτά» αντιπροσωπεύουν το 22,2% της κατανάλωσης των φτωχότερων νοικοκυριών, έναντι 17,6% των πλουσιότερων.

Υψηλότερο ποσοστό κατανάλωσης έναντι εκείνου των πιο πλούσιων νοικοκυριών έχουν τα νοικοκυριά που ανήκουν στο 1ο εισοδηματικό κλιμάκιο και για αγαθά και υπηρεσίες που εντάσσονται στις κατηγορίες «αλκοολούχα ποτά και καπνός» και «επικοινωνία». Αντίθετα, τα πλουσιότερα νοικοκυριά διαθέτουν υψηλότερα ποσοστά

³ Για μια αντίστοιχη ανάλυση για το σύνολο της ΕΕ, βλ. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC129558>.

δαπάνης σε όλες τις υπόλοιπες καταναλωτικές κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών. Έτσι, οι δαπάνες για μεταφορές αντιπροσωπεύουν το 10,6% της συνολικής τους κατανάλωσης (έναντι 5,2% του 1ου εισοδηματικού πεμπτημορίου), για «ξενοδοχεία, καφέ και εστιατόρια» το 7,3% (έναντι 6% του 1ου πεμπτημορίου), για «άλλες δαπάνες» το 6,6% (έναντι 4,7% του 1ου πεμπτημορίου), για «εκπαίδευση» το 4,6% (έναντι μόλις 1,3% για τα φτωχότερα νοικοκυριά).

Διάγραμμα 10: Κατανομή (%) συνολικής καταναλωτικής δαπάνης (2020, 1ο και 5ο εισοδηματικό πεμπτημόριο)

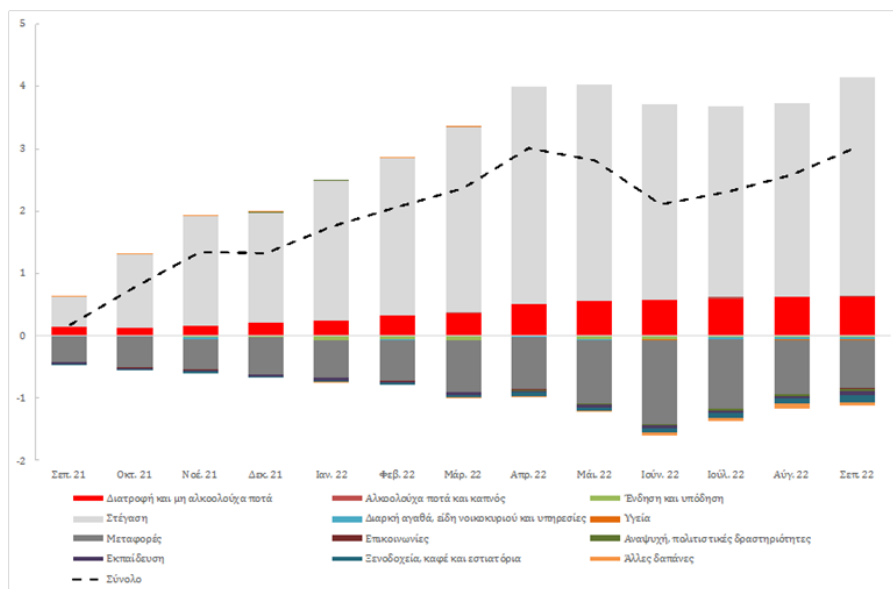
Πηγή: Eurostat (πρόσβαση: 26.09.2022) (επεξεργασία INE ΓΣΕΕ)

Η διαφορετική κατανομή της καταναλωτικής δαπάνης μεταξύ των φτωχότερων και των πλουσιότερων νοικοκυριών έχει επηρεάσει και την επίπτωση που έχει ο πληθωρισμός στο βιοτικό τους επίπεδο. Αυτό αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 11, το οποίο καταγράφει την άνιση επίδραση του πληθωρισμού στα νοικοκυριά που ανήκουν στο 1ο και στο 5ο εισοδηματικό κλιμάκιο μεταξύ Σεπτεμβρίου του 2021 και Σεπτεμβρίου του 2022.⁴ Βλέπουμε ότι, με εξαίρεση τον Μάιο και τον Ιούνιο του 2022, καταγράφεται αυξανόμενη απόκλιση της επίδρασης της ακρίβειας μεταξύ πλούσιων και φτωχών νοικοκυριών, η οποία τον Σεπτέμβριο του 2022 ανήλθε στις 3 ποσοστιαίες μονάδες – 2,9 μονάδες υψηλότερα από τον Σεπτέμβριο του 2021. Η εξέλιξη αυτή υποδηλώνει μια ταχύτερη διάβρωση του πραγματικού εισοδήματος

⁴ Για τη μεθοδολογία υπολογισμού της ανισότητας του πληθωρισμού, βλ. [https://www.bruegel.org/blog-post/who-suffering-most-rising-inflation#:~:text=Inflation%20in%20the%20euro%20area,%25%20respectively%20\(Figure%201\).](https://www.bruegel.org/blog-post/who-suffering-most-rising-inflation#:~:text=Inflation%20in%20the%20euro%20area,%25%20respectively%20(Figure%201).)

και της αγοραστικής δύναμης των φτωχότερων νοικοκυριών στη χώρα μας, εξέλιξη που επιδρά αρνητικά στην επεκτατική δυναμική της καταναλωτικής ζήτησης και του ΑΕΠ, αλλά και στη χρηματοοικονομική κατάσταση ειδικά των φτωχότερων τμημάτων του πληθυσμού.

Διάγραμμα 11: Ανισότητα (%) πληθωρισμού μεταξύ του 1ου και του 5ου εισοδηματικού πεμπτημορίου (Σεπτέμβριος 2021-Σεπτέμβριος 2022, ετήσια βάση)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (πρόσβαση: 10.10.2022), Eurostat (πρόσβαση: 26.09.2022) (επεξεργασία INE ΓΣΕΕ)

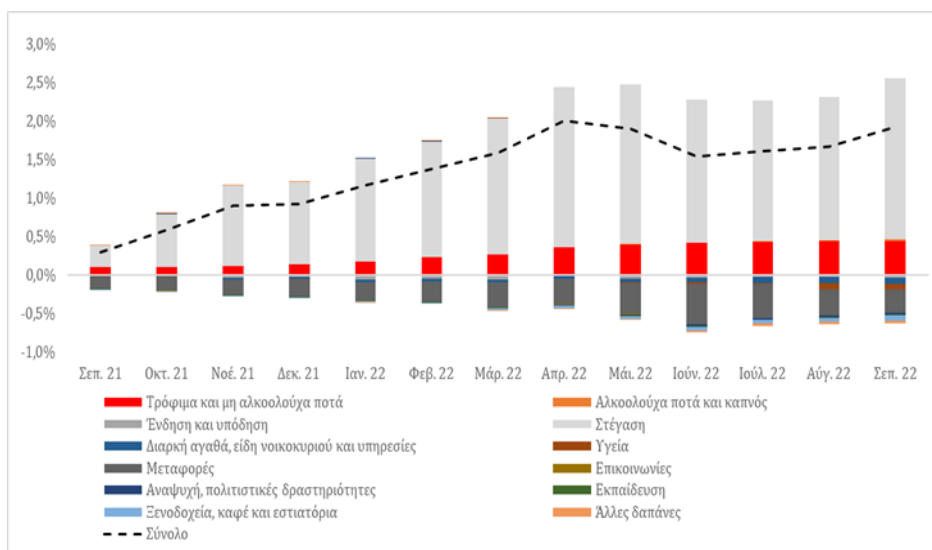
Σημείωση: Ο υπολογισμός της ανισότητας του πληθωρισμού στηρίζεται στη σύνθεση του καλαθίου αγαθών και υπηρεσιών κάθε νοικοκυριού που ανήκει στο αντίστοιχο εισοδηματικό κλιμάκιο βάσει των στοιχείων του 2020.

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 11, η κυριότερη αιτία της παρατηρούμενης ανισότητας του πληθωρισμού μεταξύ φτωχότερων και πλουσιότερων νοικοκυριών είναι η διαφορά που καταγράφεται στο κόστος της στέγασης, δεδομένης και της υψηλότερης συμμετοχής των δαπανών στέγασης (στις οποίες περιλαμβάνονται οι αντίστοιχες για ενέργεια και ενοίκια) στο σύνολο της καταναλωτικής δαπάνης των φτωχότερων νοικοκυριών. Σημαντική και αυξανόμενη συμβολή στην ανισότητα του πληθωρισμού μεταξύ των νοικοκυριών που ανήκουν στο 1ο και στο 5ο πεμπτημόριο έχει επίσης η απόκλιση στο επίπεδο τιμών αγαθών και υπηρεσιών που ανήκουν στις κατηγορίες «τρόφιμα και μη αλκοολούχα ποτά», ενώ οριακή ειδικά τους τελευταίους μήνες είναι η συνεισφορά της κατηγορίας «αλκοολούχα ποτά και καπνός».

Αντίθετα, τη μεγαλύτερη επίδραση στη μείωση της ανισότητας του πληθωρισμού μεταξύ των φτωχότερων και των πλουσιότερων νοικοκυριών είχε η κατηγορία «μεταφορές».

Εξετάζοντας την περίπτωση άλλων κοινωνικών ομάδων, το Διάγραμμα 12 παρουσιάζει την απόκλιση της αγοραστικής δύναμης των ανέργων από τον μέσο όρο του πληθυσμού, που προκαλείται από τον πληθωρισμό. Η τάση είναι σταθερά ανοδική από τον Σεπτέμβριο του 2021 έως τον Απρίλιο του 2022. Η μικρή βελτίωση τον Μάιο και τον Ιούνιο του ίδιου έτους αναστρέφεται τους επόμενους μήνες, με την αύξηση της ανισότητας να είναι πιο έντονη τον Σεπτέμβριο.

Διάγραμμα 12: Ανισότητα πληθωρισμού μεταξύ ανέργων και μέσου όρου του πληθυσμού (Σεπτέμβριος 2021-Σεπτέμβριος 2022)

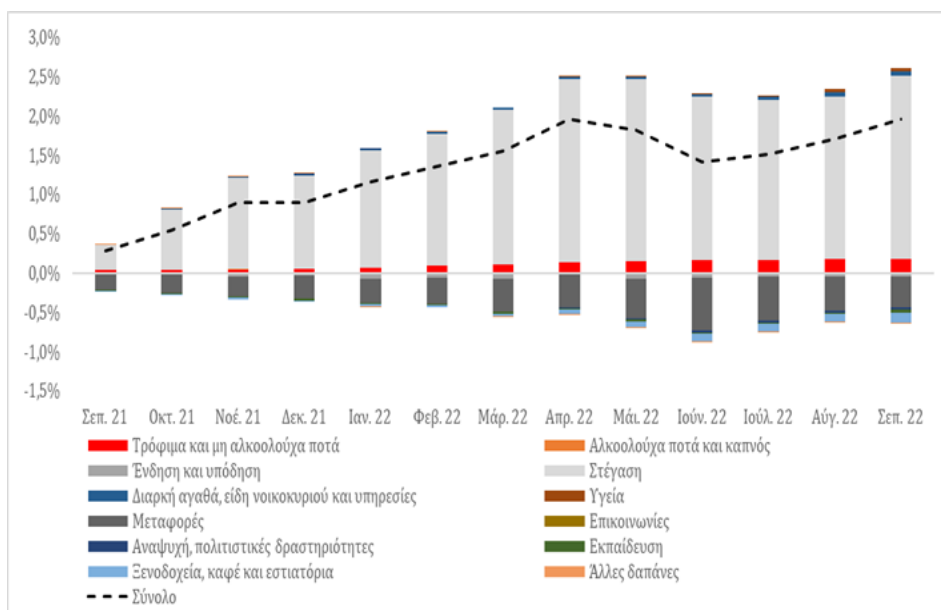

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ και Eurostat (επεξεργασία INE ΓΣΕΕ)

Η ανισότητα προκύπτει κατά κύριο λόγο από τον πληθωρισμό στην ενέργεια, καθιστώντας πιο δύσκολο για τα νοικοκυριά με άνεργα μέλη να καλύψουν τους λογαριασμούς ηλεκτρικού ρεύματος. Αρνητική επίδραση είναι επίσης πολύ πιθανό να έχουν τα υψηλότερα ενοίκια στις αστικές περιοχές. Επιπλέον, ανησυχητική είναι η αύξηση της ανισότητας που προκαλείται από τα τρόφιμα. Αντιθέτως, περιορίζουν την ανισότητα οι δαπάνες για μεταφορά, αφού οι άνεργοι είναι πιθανό να χρησιμοποιούν κυρίως Μέσα Μαζικής Μεταφοράς, που έχουν σταθερό και μικρό κόστος. Μικρότερη συμβολή στον περιορισμό της ανισότητας έχουν οι δαπάνες για διαρκή αγαθά και για ξενοδοχεία, καφέ και εστιατόρια. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο πληθωρισμός σε αυτές τις δαπάνες μειώνει την ανισότητα όχι για λόγους επιλογής αλλά ανάγκης. Τα μειωμένα έσοδα των ανέργων δεν

επιτρέπουν τη δαπάνη για αγορά διαρκών αγαθών, υπηρεσιών αναψυχής κ.λπ., με συνέπεια να έχουν μικρότερο μερίδιο στη συνολική κατανάλωση των ανέργων. Τα ίδια ακριβώς ισχύουν και για τους συνταξιούχους (Διάγραμμα 13).

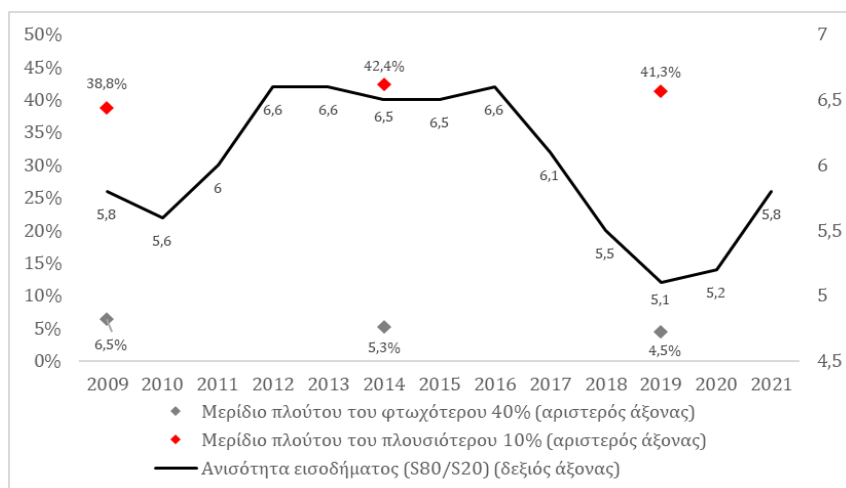
Διάγραμμα 13: Ανισότητα πληθωρισμού μεταξύ συνταξιούχων και μέσου όρου του πληθυσμού (Σεπτέμβριος 2021-Σεπτέμβριος 2022)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ και Eurostat (επεξεργασία INE ΓΣΕΕ)

Η ανισότητα πληθωρισμού επιδεινώνει την ήδη υψηλή εισοδηματική ανισότητα και την ανισότητα πλούτου (Διάγραμμα 14). Συγκεκριμένα, το 2019 η ανισότητα εισοδήματος μεταξύ του φτωχότερου 20% και του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού στην Ελλάδα αυξήθηκε και εντάθηκε το 2020 κατά τη διάρκεια του πρώτου κύματος πανδημίας. Οι αιτίες αυτής της αύξησης πιθανότατα δεν περιορίζονται μόνο στις επιπτώσεις της πανδημίας, αλλά θα πρέπει να συνεξεταστούν σε βάθος μεγαλύτερου χρόνου με την αποτελεσματικότητα της εισοδηματικής, της φορολογικής και της κοινωνικής πολιτικής.

Διάγραμμα 14: Ανισότητα εισοδήματος μεταξύ του πλουσιότερου 20% (S80) και του φτωχότερου 20% (S20), μερίδιο πλούτου του φτωχότερου 40% και μερίδιο πλούτου του πλουσιότερου 10% (2009-2021)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ και OECD

Σημείωση: Η ανισότητα εισοδήματος υπολογίζεται με βάση τις δηλώσεις του προηγούμενου έτους.

Στο ίδιο πλαίσιο πρέπει να συνεξεταστεί και η ανισότητα πλούτου. Το φτωχότερο 40% του πληθυσμού κατέχει όλο και μικρότερο μέρος του συνολικού πλούτου (4,5% το 2019 από 6,5% το 2009), ενώ το αντίστοιχο μερίδιο του πλουσιότερου 10% του πληθυσμού φαίνεται σταθερά υψηλότερο από την προ οικονομικής κρίσης περίοδο (41,3% του 2019 έναντι 38,8% το 2009). Η διπλή αυτή ανισότητα, από την πλευρά των εισοδημάτων και του πλούτου και από την πλευρά της πληθωριστικής δαπάνης, επιδεινώνει τις κοινωνικές συνθήκες διαβίωσης μιας σημαντικής μερίδας των πολιτών υποσκάπτοντας την κοινωνική συνοχή.

5. Προστασία της αγοραστικής δύναμης των μισθωτών και των πιο ευάλωτων κοινωνικών ομάδων

Η διαχείριση της τρέχουσας συγκυρίας των αλληλένδετων και αλληλοενισχυόμενων κρίσεων καθιστά αναγκαίο να ληφθούν όλες οι απαραίτητες πρωτοβουλίες και να γίνουν παρεμβάσεις για την προστασία της κοινωνίας. Απαιτείται άμεση αντιστροφή της διάβρωσης του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος των εργαζομένων και των οικογενειών τους και της όξυνσης της ανισότητας. Μειωμένη αγοραστική δύναμη για τους εργαζομένους, τους ανέργους και τους συνταξιούχους, αλλά και για τα μεσαία κοινωνικά στρώματα σημαίνει μειωμένη ζήτηση, η οποία θέτει σε

πίεση τις επιχειρήσεις, με αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική μεγέθυνση και τη διατηρησιμότητά της. Η αδράνεια στη λήψη αποτελεσματικών μέτρων για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης και η υιοθέτηση λανθασμένων επιλογών, όπως η συμβατική αύξηση των επιτοκίων και η επιστροφή στην ατζέντα της δημοσιονομικής προσαρμογής είναι καταστροφικά τόσο για τις πιο ευάλωτες οικονομίες όσο και για την ίδια την ΕΕ. Υπάρχει συνεπώς άμεση ανάγκη λήψης νέων μέτρων για την αντιμετώπιση της κρίσης κόστους ζωής και για την αποφυγή συνθηκών κοινωνικής αστάθειας και κρίσης. Η μεγάλη πρόκληση για την ασκούμενη οικονομική πολιτική είναι να πετύχει ταυτόχρονα:

- α) την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού,
- β) τη δίκαιη διανομή του κόστους του πληθωρισμού και
- γ) την αποφυγή υφεσιακής επίδρασης στο ΑΕΠ, η οποία με τη σειρά της θα διεγείρει δημοσιονομικούς κινδύνους.

Στο πλαίσιο αυτό υποστηρίζουμε ως άμεσα αναγκαίες τις παρακάτω παρεμβάσεις:

- Καθολική προστασία της πραγματικής αγοραστικής δύναμης των μισθωτών και των πιο ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Είναι πολύ σημαντικό να προσαρμοστούν οι δαπάνες κοινωνικής πρόνοιας και οι παροχές και τα επιδόματα κοινωνικής προστασίας στην εξέλιξη του πληθωρισμού. Η προσαρμογή αυτή μπορεί να μετριάσει το κόστος του πληθωρισμού στους πιο ευάλωτους και να τους προστατεύσει από την απόλυτη φτωχοποίηση. Τα προσωρινά επιδοματικά μέτρα κυρίως της ενεργειακής προστασίας συγκεκριμένων ομάδων που έχουν ληφθεί μέχρι σήμερα περιορίζουν την κρίση κόστους ζωής, αλλά δεν την αντιμετωπίζουν και πρέπει να αξιολογηθούν μόνο ως πρόσθετες παρεμβάσεις στο σύστημα κοινωνικής προστασίας. Επίσης, το πρόσθετο επιδοματικό εισόδημα πρέπει να είναι αφορολόγητο. Στην κατεύθυνση αυτή είναι αναγκαίο επίσης να εξαντληθεί κάθε δυνατότητα μείωσης της άμεσης και της έμμεσης (σε βασικά είδη διατροφής) φορολογίας βάσει του δημοσιονομικού χώρου της οικονομίας και της εκτίμησης του κινδύνου δημοσιονομικής φερεγγυότητας της χώρας.
- Άμεση και επαρκής αύξηση του κατώτατου μισθού. Η παρέμβαση αυτή θα βοηθούσε σημαντικά στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα στην τρέχουσα κρίση κόστους ζωής. Για να είναι αποτελεσματική αυτή η διαδικασία προσαρμογής, θα πρέπει να πραγματοποιηθεί με την πλήρη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και την επαναφορά της διαδικασίας της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας.

- Δημοκρατική επαναρρύθμιση των εργασιακών σχέσεων και κάλυψη της προστασίας των εργαζομένων με κλαδικές συλλογικές συμβάσεις εργασίας για την επίτευξη μισθολογικών προσαρμογών οι οποίες θα αντισταθμίζουν την επίδραση του πληθωρισμού σε όλη την κλίμακα των μισθών με στόχο την επίτευξη δίκαιων αμοιβών και μιας βιώσιμης οικονομίας. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, καθώς οι ονομαστικοί μισθοί δεν ανταποκρίνονται στην αύξηση του πληθωρισμού, προκαλώντας σημαντική μείωση του πραγματικού μισθού, το επιχείρημα του κινδύνου δημιουργίας ενός πληθωριστικού φαύλου κύκλου μισθών-τιμών είναι ιδεοληπτικό και εξυπηρετεί παρασιτικές και κερδοσκοπικές συμπεριφορές που υπονομεύουν τη βιωσιμότητα της οικονομίας και της κοινωνίας. Οι μισθοί δεν είναι η αιτία της τρέχουσας πληθωριστικής έξαρσης. Οι εργαζόμενοι και οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες είναι τα θύματα αυτής της κρίσης.
- Δομική μεταρρύθμιση της οργανωτικής λειτουργίας της αγοράς ενέργειας με δραστικό περιορισμό της επίδρασης του χρηματιστηρίου ενέργειας, επαναξιολόγηση της αναπτυξιακής αποτελεσματικότητας της ιδιωτικοποίησης και του κατακερματισμού της αγοράς ενέργειας και έλεγχος των μηχανισμών διαφάνειας και ανταγωνισμού της.
- Αυστηρός έλεγχος του τρόπου διαμόρφωσης των τιμών και των περιθωρίων κέρδους των εταιρειών ενέργειας (παραγωγοί, προμηθευτές, εισαγωγείς), ανώτατα όρια τιμών και αυστηρή φορολόγηση στα υπερβολικά κέρδη τους ώστε να περιοριστεί η μεταβλητότητα, η χρηματιστηριακή χειραγώγηση της τιμής και η κερδοσκοπία. Οι παρεμβάσεις αυτές έχουν μεγαλύτερη δομική ισχύ και αποτελεσματικότητα από την επιδότηση των λογαριασμών ενέργειας για τον ζωτικής σημασίας περιορισμό της οριζόντιας διάχυσης του πληθωρισμού ενέργειας στην οικονομία και για την προστασία της ανταγωνιστικότητας και της δημοσιονομικής σταθερότητας της οικονομίας και της κοινωνικής συνοχής.
- Αυστηρός έλεγχος του τρόπου διαμόρφωσης του κόστους, των τιμών και των περιθωρίων κέρδους και πάταξη της κερδοσκοπίας σε όλες τις επιχειρήσεις βασικών κλάδων παραγωγής και εμπορίας βασικών αγαθών διατροφής.

- Απαγόρευση των αποσυνδέσεων ηλεκτρικού ρεύματος των νοικοκυριών, των οποίων η εισοδηματική κατάσταση είναι κάτω από το όριο της φτώχειας.
- Επιτάχυνση των διαδικασιών πράσινου και ενεργειακού μετασχηματισμού του παραγωγικού υποδείγματος της οικονομίας με αύξηση των δημόσιων επενδύσεων.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ

Εμμ. Μπενάκη 71Α

10681, Αθήνα

Τηλ. 210 8202257

E-mail: info@inegsee.gr

www.inegsee.gr

Απαγορεύεται η με οποιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση όλου ή μέρους του κειμένου χωρίς την άδεια του εκδότη. Επίσης, η αναδημοσίευση (όλου ή μέρους του) χωρίς αναφορά της πηγής.

Γλωσσική επιμέλεια – Διορθώσεις: Στέλλα Ζούπα

ISSN: **2654-2412**

ISBN: **978-618-5668-18-1**

Copyright ©INE ΓΣΕΕ